

עין משפט
נר מצוה

סא א מיי פֿיל מהל' נעט רבעי הלכה ד סגט שפון קלן טוש"ע י"ד ס"י שלא ספיקן [נסקן] קט: **סב** ב מיי פ"ו מהל' מתנות עניים הלכה ד ופ"א מהל' מ"ש הלכה א סמג עשין קלן קסא טוש"ע י"ד סימן שלא ספיקן יט:

סג ג מיי פ"י מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאזין רקא טוש"ע י"ד סימן רכ ספיק' ז:

סד ד מיי שס טוש"ע שס ספיק' י:

סה ה מיי פ"ט מהל' נדרים הלכה א י סמג לאזין רמב טוש"ע י"ד סימן רח ספיק' א:

סו ו מיי פ"ב מהלכות מעשר הלכה ה ופ"ב מהלכות תומה הלכה ח והלכה י סמג עשין קלן ולאזין רקא טוש"ע י"ד סימן שלא ספיק' טו: **ז** [מיי] פ"ד מהלכות שמיטה הלכה יג:

תורה אור השלם
1. בי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת הפועֿשֿר וְתָתַתָּה לַלֵּוִי לֶגֶר לַיְהוָה וְלָאֱלֻמִּינָה וְאָכְלוּ בִשְׂעִירְךָ וְשִׁבְעִי:
2. וְאֵל הַלְוִיִּם תִּדְבֹּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם בִּל תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַפּוֹעֵשֶׁר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתָם:
בְּהִלָּחֲבֶם וְהִנֵּחֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת זֶה מַעֲשֶׂר מִן הַפּוֹעֵשֶׁר:
במדבר יח כו
3. וְכֹא הַלְוִי בִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנָחֳלָה עִמָּךְ וְהָגֵר וְהַיְוֹנִם וְהָאֲרָמִי אֲשֶׁר בְּשַׂעֲרֶיךָ וְאָכְלוּ מֵאֲרָמְךָ לְטַעַן יִרְדָּבָר זֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יְדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:
דברים יד כט
4. וְיָצָא מִשָּׁה אוֹתָם לְאֹמֶר מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמוֹעֵד שָׁנָה הַשְּׁמִיטָה בְּחָג הַקְּסָבוֹת:
דברים לא י

גליון הש"ס

נפרא ת"ר המורד הנאה
מחבריו לשנה. עיין נדרים דף ט"ז איבעאל לכו אמר קום יין שאני טועם. ועיין נסחוסת מהריב"ל ספר ד' סימן כא:

רבינו חננאל

משתבא השמש כול'. פירוש תורת המעשרות, שנה ראשונה של שבוע מפורש מעשר ראשון ונתנו לו, ומפרש מעשר שני ומעלות ואוכלו בירושלים, וכן בשנה השנייה, אבל בשנה שלישית מפורש מעשר ראשון ונתנו לו, ותמורת מעשר שני מפרש מעשר עני ונתנו לעניים. לפיכך זה הירק שנלקט מקצתו בערב ראש השנה וחזר וליקט גוי מקצתו משתבא השמש, והיתה שניה נכנסת

לשלישית, מה שליקט ישר[אל] דינו כדין שנה שנייה, מעשר ראשון ומעשר שני, ומה שליקט הגוי דינו כדין שנה שלישית מעשר ראשון ומעשר עני, כעניין הזה סוגיא דשמעתא כולה, מדכתיב שנת המעשר, שנה שאין בה אלא מעשר אחד, והוא מעשר ראשון, פרט למעשר שני שאינו נוהג בשנה השלישית, ואינו יכול לומר מעשר שני, שהרי הכתוב אומר לעני ולגר. אבל מעשר ראשון הקישר הכתוב לנחלה, מה נחלה אין לה הפסק, אף מעשר ראשון אין לו הפסק. ולגדרים כדנתיא המורד הנאה מחבירו לשנה, מונה י"ב חודש מיום ליום, ואם פירש בשנה זו, אפילו לא נדר אלא ביום כ"ט לאלול, כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה

יב:

משתבא השמש. צירושלמי מוקי לה צנכרי:

משתצמח לוורעים. פירש צקונטרס שהורע לומח צמוכו ואינו משמע כן צירושלמי דמעשרות פ"ק דאמר' מתני' כדי שתורע ותלמח כיצד הוא צודק ר' שמואל צר נחמני צסם צבי יונתן נוטל מלא קומצו ונותן למון הספל של מים אם שקע רובה חייבת ואם לאו פטורה ר' יונה צעא מעמה מה שקע יאה חייב ומה שלא שקע יאה פטור אלא צרוב כל פרייה ופרייה את אמתת משמע משתלמח לזרעים היינו שנגמר צישולס כל כך שאס תולשין אותן חורעין אותן צמקוס אחר מלמחי: **התבואה**. פ' צקונטרס דגן ומירוש קרויין תבואה דכתיב כתבוצות גורן וכתבוצות יקב ואי אפשר לומר כן חדא דלס כן לא ליתני זימתי וליהוו בכלל תבוצה כמו ענבים דתרווייהו בכלל תבוצת יקב ניניהו ועוד דשיעור אחר תנא גבי ענבים צפ"ק דמעשרות (משנה ב) דתנן הענבים והצאוסים משיבאישו וצאוסים מין ענבים הוא מלשון ויעש צאוסים (שפי"ה ה) (א) ואית דגרסי והצאוסים וצירושלמי גרסינן הענבים והצאוסים משיבאישו ר' זירא צסם ר' יסא משיקרא צאוסא וצריך טעם למה לא אזלינן צענבים צתר שליש כמו תבוצה וזימתי מהאי קרא גופיה דמיימי הכא ומנלן כל תנן שיעורין המפורשין בכל אחד ואחד גבי פירות צפ"ק דמעשרות (שס) בתלמיס וענבים ורמונים וטוצא דתשבי התיס ואי לאו ענבים אכוליו אחרניא לא הוה חיישינן דלאו דאורייתא אלא ענבים דאורייתא ניניהו דכתיב מירוש ויזהר ונראה לי דכל אותן שיעורין הוא הצאת שליש שלהס והא דלא קמני משיבאו שליש דקדמני גבי תבוצה וזימתי משוס דצכוליו אפשר ליתן צסם סימן חוץ מתבוצה וזימתי התיס שבע שנים התלתן משתלמח דריש לה רבי זעירא מדכתיב עשר תעשר את כל תבוצת זרעך כו' דצר שהוא מרע ומלמחי יאא פחות משליש שאינו מרע ומלמחי

רבי חנינא צסם רבי אמר זימתי וענבים שלא הביאו שליש משקין היולא מן אינן מכשירין וא"ת והיכי ילפינן הכא חיוצ מעשר משציעית והלא כל אילנות הולכין לשציעית צתר חנטה וענבים נמי צכלל כדאמרין לקמן אמרי רבנן אילן צתר חנטה ירק צתר לקיטה תבוצה וזימתי צתר שליש ואפ"ה לענין להתחייב צמעשר שיעור אחר המפורש צפ"ק דמעשרות (משנה א) ויש לומר דצכוליו ניחא דחוץ כשיעור המפורש צהס אצל תבוצה וזימתי קודם הצאת שליש נמי חוץ כדאמרין פרק המוציא יין (שבת דף פ:) אנפיקינן שמן זית שלא הביא שליש המשער ומעדן הבשר ואמרין צפרק אלו עוצרין (פסחים דף צג:) עמילן של טבחים פת תבוצה שלא הביאה שליש ומתאי טעמא ניחא דקשיא ליה טפי אהניק מנלן דאזלינן צתר שליש כיוון דמקודס לכן חוץ ומיימתי ראהי משציעית דאפילו לשציעית לא משערין עד הצאת שליש כ"ש להתחייב צמעשר דהא שאר אילנות דאזלינן לשציעית צתר חנטה אפ"ה לא מחייבי צמעשר עד דמטו לשיעור המפורש צהס: **בַּזְהָג** **שביעית בשמינייה**. תימה דלעיל (דף ט.) נפקא לן מצחרים וצקציר תצבות קציר של שציעית היולא למוצאי שציעית ופירש צקונטרס כגון תבוצה שהצביה שליש שצציעית אחת נוהג צה מנהג שצציעית צשמינית וי"ל (דהאי דהכא אינטריך ללמד על חריש שהוא לתוספת כדפירש' לעיל ו) ועוד ג"ל דאי מהכא הוה אמינא דהא דנוהג צה מנהג שצציעית צשמינית היינו דקדושת שצציעית נוהגת צהס דאסירא צסחורה וחיצין צציעור ושאר דיני פירות שצציעית אצל לתרוש ולקצור ולעדור אותה תבוצה לא הייתי אוסר דדצר תתלוי צצצבות הארץ כיוון דנפקא שצציעית שריא אפילו לצורך פירות שצציעית להכי אינטריך ההוא קרא וניחא השתא דדריש מייניה תוספת שצציעית דאי לאו הכי מה תוספת שייך צפירות שגדלו שצצציעית צמאי דאסירי צשמינית: אלא

להתחייב צמעשר שיעור אחר המפורש צפ"ק דמעשרות (משנה א) ויש לומר דצכוליו ניחא דחוץ כשיעור המפורש צהס אצל תבוצה וזימתי קודם הצאת שליש נמי חוץ כדאמרין פרק המוציא יין (שבת דף פ:) אנפיקינן שמן זית שלא הביא שליש המשער ומעדן הבשר ואמרין צפרק אלו עוצרין (פסחים דף צג:) עמילן של טבחים פת תבוצה שלא הביאה שליש ומתאי טעמא ניחא דקשיא ליה טפי אהניק מנלן דאזלינן צתר שליש כיוון דמקודס לכן חוץ ומיימתי ראהי משציעית דאפילו לשציעית לא משערין עד הצאת שליש כ"ש להתחייב צמעשר דהא שאר אילנות דאזלינן לשציעית צתר חנטה אפ"ה לא מחייבי צמעשר עד דמטו לשיעור המפורש צהס: **בַּזְהָג** **שביעית בשמינייה**. תימה דלעיל (דף ט.) נפקא לן מצחרים וצקציר תצבות קציר של שציעית היולא למוצאי שצציעית ופירש צקונטרס כגון תבוצה שהצביה שליש שצצציעית אחת נוהג צה מנהג שצצציעית צשמינית וי"ל (דהאי דהכא אינטריך ללמד על חריש שהוא לתוספת כדפירש' לעיל ו) ועוד ג"ל דאי מהכא הוה אמינא דהא דנוהג צה מנהג שצציעית צשמינית היינו דקדושת שצציעית נוהגת צהס דאסירא צסחורה וחיצין צציעור ושאר דיני פירות שצציעית אצל לתרוש ולקצור ולעדור אותה תבוצה לא הייתי אוסר דדצר תתלוי צצצבות הארץ כיוון דנפקא שצציעית שריא אפילו לצורך פירות שצציעית להכי אינטריך ההוא קרא וניחא השתא דדריש מייניה תוספת שצציעית דאי לאו הכי מה תוספת שייך צפירות שגדלו שצצציעית צמאי דאסירי צשמינית: אלא

לשלישית, מה שליקט ישר[אל] דינו כדין שנה שנייה, מעשר ראשון ומעשר שני, ומה שליקט הגוי דינו כדין שנה שלישית מעשר ראשון ומעשר עני, כעניין הזה סוגיא דשמעתא כולה, מדכתיב שנת המעשר, שנה שאין בה אלא מעשר אחד, והוא מעשר ראשון, פרט למעשר שני שאינו נוהג בשנה השלישית, ואינו יכול לומר מעשר שני, שהרי הכתוב אומר לעני ולגר. אבל מעשר ראשון הקישר הכתוב לנחלה, מה נחלה אין לה הפסק, אף מעשר ראשון אין לו הפסק. ולגדרים כדנתיא המורד הנאה מחבירו לשנה, מונה י"ב חודש מיום ליום, ואם פירש בשנה זו, אפילו לא נדר אלא ביום כ"ט לאלול, כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

שניה. מה שנלקט צסנה שניה של שמיטה מעשר ראשון ללוי ומעשר שני צירושלים ומה שנלקט צסנה שלישית מעשר ראשון ומעשר עני: **מנא** **הני** **מילי**. דצשליסית אינו נוהג צה מעשר שני: **שנה** **שאיין** **נוהג צה** **אלא** **אחד**. מן המעשרות שנהגו צשתי שנים שלפניה: **הא**

כיצד מעשר ראשון. יתן כדרכן שנתן עד הנה: **ומעשר עני**. יוסקי צמקוס מעשר שני דכתיב (דברים כו) לגר ליתום ולאלמנה והוא מעשר עני: **או** **אף מעשר ראשון יצטל**. ושנת המעשר חד קאמר ההיא דמפרש ואזיל ללוי לגר ליתום ולאלמנה והוא מעשר עני שאף לוי צכלל עני שאין לו חלק צצרכך: **וצא** **הלוי**. למעשר ראשון כל זמן שצא וכו' והא צסנה שלישית כתיב מקצה שלש שנים וגו' וצא הלוי וגו': ה"ג ס"ר **המודר** **וצא** **הלוי** **וכו'** ולא גרסינן **מנלן**: **לשון בני אדם**. שאין אדם נודר אלא על לשון שהוא רגיל לדצר ודךר בני אדם לקרות תשרי ר"ה: **הסלתן**. מין תצלין (א) פיניגרי': **משפלתם**. אחר שנת נמיחתו הוא מתעשר ולא אחר שנת לקיטתו: **משפלתה** **לזרעים**. שהורע לומח צמוכו: **התבוצה**. דגן ומירוש קרויין תבוצה דכתיב (צמדנר יו) כתבוצות גורן וכתבוצות יקב: **והזימתי**. יאהר משיבאו שליש מתעשרין אחר שנה שהגיעו צו לשליש צישולס אם שניה אם שלישית: **מנא** **הני** **מילי**. אמתוצה ואזימתי קאי דמעשר דידהו דאורייתא ומנלן צצתר שליש אזלי ירק דאזלו ציה רצנן צתר לקיטה ואילן דאזלו צתר חנטה מעשר דידהו מדרגנן ולא מצציעא צהו מנלן ולקמן (דף ד.) מפרש צהו טעמיייהו ירק משוס דגייחו ליה כל שעמא והצר צמח וגדל על מי גשמים של שנת לקיטתו אזיל ציה צתר לקיטה אילן גדל על מי שנה שחנט צה שע"י שרק צצא צצאילן לפני חנטה פיירותיו חוטנין וצו נגמרין ששרץ האילן עולה ונכנס צפרי תמיר וממנו גדל: **מאי** **עצידתיס**. לקרות חג הסוכות צצסוקף צצע שנים שנת השמיטה הרי צצר יאהה השמיטה מר"ה וכצר נכנסת שמינית: **אלא** **לומר** **לך** **כו'**. ויה"ק קרא יש לך דצר שהוא של שמינית והוא אסור כשצציעית ואזיו וז תבוצה שהצביה שליש ולקמן פריך מנמאי דצדעיייל שליש קאמרי: וללמא

שליש בשביעית לפני ראש השנה אתה נוהג בו מנהג שביעית בשמינית אמר ליה ר' זירא לרב אסי ודלמא

התחייב צמעשר שיעור אחר המפורש צפ"ק דמעשרות (משנה א) ויש לומר דצכוליו ניחא דחוץ כשיעור המפורש צהס אצל תבוצה וזימתי קודם הצאת שליש נמי חוץ כדאמרין פרק המוציא יין (שבת דף פ:) אנפיקינן שמן זית שלא הביא שליש המשער ומעדן הבשר ואמרין צפרק אלו עוצרין (פסחים דף צג:) עמילן של טבחים פת תבוצה שלא הביאה שליש ומתאי טעמא ניחא דקשיא ליה טפי אהניק מנלן דאזלינן צתר שליש כיוון דמקודס לכן חוץ ומיימתי ראהי משציעית דאפילו לשציעית לא משערין עד הצאת שליש כ"ש להתחייב צמעשר דהא שאר אילנות דאזלינן לשציעית צתר חנטה אפ"ה לא מחייבי צמעשר עד דמטו לשיעור המפורש צהס: **בַּזְהָג** **שביעית בשמינייה**. תימה דלעיל (דף ט.) נפקא לן מצחרים וצקציר תצבות קציר של שציעית היולא למוצאי שצציעית ופירש צקונטרס כגון תבוצה שהצביה שליש שצצציעית אחת נוהג צה מנהג שצצציעית צשמינית וי"ל (דהאי דהכא אינטריך ללמד על חריש שהוא לתוספת כדפירש' לעיל ו) ועוד ג"ל דאי מהכא הוה אמינא דהא דנוהג צה מנהג שצציעית צשמינית היינו דקדושת שצציעית נוהגת צהס דאסירא צסחורה וחיצין צציעור ושאר דיני פירות שצציעית אצל לתרוש ולקצור ולעדור אותה תבוצה לא הייתי אוסר דדצר תתלוי צצצבות הארץ כיוון דנפקא שצציעית שריא אפילו לצורך פירות שצציעית להכי אינטריך ההוא קרא וניחא השתא דדריש מייניה תוספת שצציעית דאי לאו הכי מה תוספת שייך צפירות שגדלו שצצצציעית צמאי דאסירי צשמינית: אלא

על כן היא כבידה. התבואה והזימתי משיבאו שליש. פ"י כגון הפרי צשיגמיר יש בו משקל ג' סלעים, כיון שהביא משקל סלע וחכתו חייב במעשר. מנא לן אמר ר' זירא עשר תעשר את כל תבואת זרעך, כלומר [צשה] [עשר] מדבר שאם תורעהו תעשר ממנו, כגון דברי שזרע וצומח, פרט לפחות משליש (א') שאינו צומח. ומפרשין לה מהאי קרא, מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות, כלומר כל תבואה שהביאה שליש בשביעית שנאמר בה מקץ שבע שנים במועד שנת שמיטה, (א) והיא יכולה להיקצר במועד והוא חג הסוכות, זו התבואה משנת השמיטה נחשבת, מאחר שהביאה שליש בשנה השביעית,

מסורת הש"ס

(א) ג'ל' תמא נמי הכין, (ב) [תוספתא פ"א הי"ט], (ג) [לעיל י"א, ד] (ד) [נדרים ל: וט"ז, ס] מעשרות פ"א מ"ג, (ו) כר"א מ"ו, (ז) כתי' זה אלו,

הגהות הב"ח

(א) גב' משתלמח לזרעים (התבוצה וזימתי משיבאו שליש) תא"מ וי"צ מפרש"י מצוהר דלא היו גרס ליה: (ב) רש"י ד"ה התלתן מין תצלין. י"צ וימתי' ציק דף פא ע"א פרש"י שהוא מין קטנים וז"ע לדינא לענין העדר מן תצלין אם הוא כצכלל: (א) תוב' ד"ה התבוצה כו' ואית דגרסי הכאזוס. י"צ כיון דגרסי הענבים הכאזוסים למימר דקמח ענבים משיבאו שליש אצל צשאר מין ענבים דהיינו צאזוסים יש להס שיעור אחר אצל צירושלמי גרס הענבים והצאוסים צואז'י אלתא דתרוויחו שיעורן משביאישו: (ד) ד"ה מנהג וכו' שהוא לתוספת דפחריסות לעיל. י"צ פ"י דפחריס צא ללמד על מולדה דמורש דלא תימא לא אסור אמתיימלא לא וכדכחו התוספות לעיל דף ט' צדי"ה שהרי ע"ש וקרא דשנת השמיטה צא ללמד על התבוצה שהצביה שליש לפני ר"ה ששמה טובא צו מנהג שצציעית א"כ מהכא משענין קצירה וקרא דפחריס וצקציר תצבות בעל כרחך כיוון דבקציר לא אינטריך לגופיה לקצירה לתוספת דמקרא דהכא לומר לך כי היכי דבקצירה תאמר הנכנס למ"ש הי"ג שחור השנה על ערב שצציעית הנכנס לשצציעית וזה שנתנו ללמד על חרישה לתוספת:

לעני רש"י

פיניגרי'. חיבלה (נגרזית ויונית, צמת המשמש לחבלין).

רבינו חננאל (המשך)

לו שנה ונשלם נדרו. וכיון שנתנו תשרי אפילו יום אחד הותר. ואפילו לאשן דלא סבר יום אחד בלא חשוב שנה, הכא מודה דלציעורי נפשיה קא מכוין והא אצטער ליה. ואימא ראש השנה למיריס יוסף, ומשני' הלך אחר לשון בני אדם, ובני אדם אין קורין ראש השנה אלא תשרי. תנן בתחילת מעשרות התלתן משתצמח [ג"א: משביצמח], פ"י, חשוב הוא צצמח. ואוקימנ' משתצמח לצרעים. פ"י, שאם יורע יצמח. ופירשוהו בתלמוד ארץ ישראל כיני מתניחא כדי שתורע ותצמח, כיצד בדרך, ר' שמואל בשם ר' יונתן נוטל מלא קומצו ומיטיל לתוך ספל של מים, שקפה לה [ורבה] חיבה, ואוקימנא ברוב כל פרייה ופרייה, כלומר כיון ששקפה יש בה עיקר פרי

על כן היא כבידה. התבואה והזימתי משיבאו שליש. פ"י כגון הפרי צשיגמיר יש בו משקל ג' סלעים, כיון שהביא משקל סלע וחכתו חייב במעשר. מנא לן אמר ר' זירא עשר תעשר את כל תבואת זרעך, כלומר [צשה] [עשר] מדבר שאם תורעהו תעשר ממנו, כגון דברי שזרע וצומח, פרט לפחות משליש (א') שאינו צומח. ומפרשין לה מהאי קרא, מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות, כלומר כל תבואה שהביאה שליש בשביעית שנאמר בה מקץ שבע שנים במועד שנת שמיטה, (א) והיא יכולה להיקצר במועד והוא חג הסוכות, זו התבואה משנת השמיטה נחשבת, מאחר שהביאה שליש בשנה השביעית,

^[א] נראה דל"ז היינו תבוצה שהיא יכולה